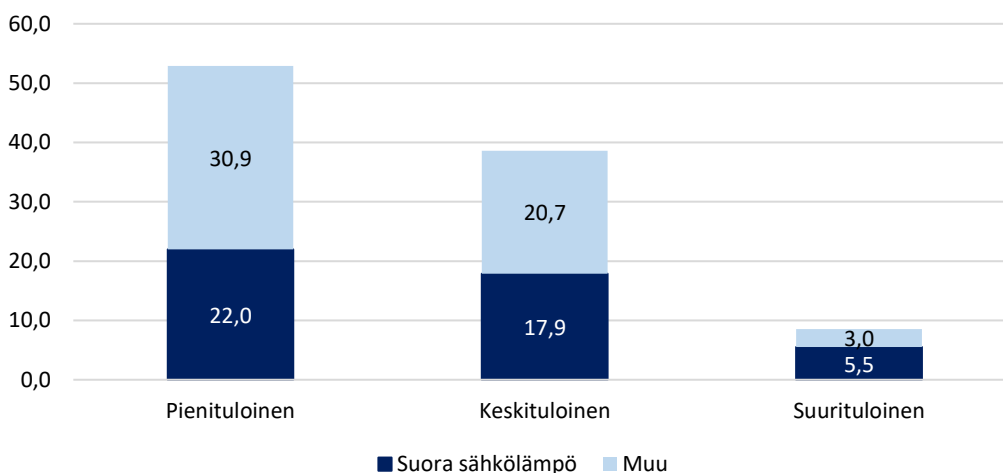

Sähkön hinta kurittaa erityisesti pienituloisia ja sähköllä lämmittäviä

VNK:n tuoreen Kansalaispulssi-kyselyn mukaan sähkön hinnan nousu on aiheuttanut taloudellisia vaikeuksia vähintään noin 8 prosentille kotitalouksista. Vaikeuksia kokeneista hieman yli puolet on pienituloisia ja runsaalla 45 prosentilla on suora sähkölämmitys. Kyselyn tuottama kuva vaikeuksia kokeneiden kotitalouksien määrästä on erittäin aikaisemmin esitettyjä arvioita maltillisempi.

VNK:n Kansalaispulssin¹ tammikuun 2023 kyselyyn sisällytettiin ensimmäistä kertaa sähkön kulutusmenojen vaikutusta talouteen koskeva kysymys ”Sähkön hinnan nousu on aiheuttanut kotitaloudelleni taloudellisia vaikeuksia”, johon vastattiin viisiportaisella asteikolla täysin samaa mieltä / melko samaa mieltä / ei samaa eikä eri mieltä / melko eri mieltä / täysin eri mieltä.

Väittämän kanssa täysin samaa mieltä oli 8 prosenttia vastaajista. Koko väestön tasolle korotettuna tämä vastaa noin 330 000 15-74-vuotiasta kansalaista. Taloudellisiin vaikeuksiin ajautuneista runsaspuolet (52,9%) katsoo olevansa pienituloisen.² Keskituloisten osuus tässä joukossa on 38,6 prosenttia ja suurituloisten 8,5 prosenttia (kuvio 1).

Kuvio 1: ”Sähkön hinnan nousu on aiheuttanut kotitaloudelleni taloudellisia vaikeuksia” –väittämän kanssa täysin samaa mieltä olevien vastaajien jakautuminen tulotason ja lämmitysmuodon mukaan. Lähde: Kansalaispulssi, omat laskelmat.

¹ Kyselyn toteutetaan verkkokyselynä 4–6 viikon välein. Kyselyn otos muodostetaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen, kuluttajien luottamustutkimukseen ja suomalaisten matkailututkimukseen vastanneista mannersuomalaisista kohdehenkilöistä, jotka on poimittu ositetulla satunnaisotannalla Tilastokeskuksen väestötietokannasta. Tammikuun 2023 Kansalaispulssin (vastausaika 18. - 23.1.2023) otoksessa oli yhteensä 2 737 henkilöä. Vastausaineisto (1 231 hlö) painotettiin vastaamaan tutkimuksen perusjoukkoa (15–74-vuotiaat mannersuomalaiset) käyttäen marraskuun puolenvälin (4,05 milj. hlö) tietoja. Kalibrointimuuttujina ovat sukupuoli, suuralue, ikäryhmä ja koulutusaste.

² Kansalaispulssin tulotasoa koskeva taustatieto perustuu vastaajien omaan arvioon suhteellisesta tulotasostaan., Vastausvaihtoehdot ovat: varakas / hyvin toimeentuleva / keskituloinen / pienituloinen / en osaa sanoa. Varakkaiksi tai hyvin toimeentuleviksi itsensä katsovat on yhdistetty tarkastelussa ”suurituloisiksi”. En osaa sanoa –vastanneet (17 kpl) on jätetty tarkastelusta pois.

Runsaalla 45 prosentilla vaikeuksiin ajautuneista on suora sähkölämmitys. Ehkä hieman yllättäen suora sähkölämmitys ei kuitenkaan ole vallitseva lämmitysmuoto muilla kuin suurituloisilla vaikeuksia kokeneilla. Havainnon taustalta löytynee kaksi selittävää tekijää: Yhtäältä pienituloiset asuvat muita harvemmin sähkölämmitteisissä asunnoissa. Toisaalta pieni- ja keskituloisilla sähkölasku voi todennäköisemmin olla tuloihin suhteutettuna merkittävä kuluerä, siinäkin tapauksessa että sähköä ei käytetä pääasiallisena lämmönlähteenä.

Edellä sähkön hinnan vuoksi vaikeuksia kokeneiksi on luokiteltu väittämän kanssa täysin samaa mieltä olevat. Mikäli käytetään väljempää määritelmää ja lasketaan mukaan myös väittämän kanssa melko samaa mieltä olevat, päädytään huomattavasti suurempaan joukkoon eli 25 prosenttiin vastaajista. Väestötasolle korotettuna tämä vastaisi noin miljoonaa 15-74-vuotiasta kansalaista. Sekä tiukemmin määriteltyä 8 prosentin että väljempää 25 prosentin osuutta voidaan pitää maltillisena suhteessa aikaisemmin julkisuudessa esitettyihin arvioihin.³

Koska Kansalaispulssin tietokannassa ei ole numeerisia tietoja sähkölaskujen suuruudesta eikä vastaajien tuloista, sen perusteella ei voida tehdä objektiivisia päätelmiä taloudellisten vaikeuksien suuruudesta ja kohdentumisesta. Kysely tarjoaa kuitenkin tärkeää tietoa kansalaisten subjektiivisesta kokemuksesta ja täydentää siltä osin esim. rekisteriaineistoista saatavaa kuvaa sähkön hinnan aiheuttamien talousvaikeuksien yleisyydestä.⁴ Kansalaispulssin hyödynnettävyyttä voisi edelleen parantaa vastaajien muista aineistoista saatavien tulotietojen yhdistäminen aineistoon. Myös sähkölaskujen suuruutta ja tukien tarvetta koskevat kysymykset olisivat hyödyllisiä.

Mitä kyselyn tulosten pohjalta voidaan sanoa sähkötukien kohdentamisesta? Sähkömenojen vuoksi taloudellisia vaikeuksia kokeneiden joukko on kyselyn valossa suhteellisen heterogeeninen: Vaikka enemmistö on pienituloisia, keskituloisten osuus joukosta on kohtuullisen suuri. Pienituloisuus ei sinänsä näyttäisi olevan vaikeuksien selittäjä, koska kaikista pienituloisista vain 16 prosenttia koki vaikeuksia (oli väittämän kanssa täysin samaa mieltä). Kaikista suoralla sähköllä lämmittävistä vastaava osuus oli 14 prosenttia, joten sähkölämmityskään ei automaattisesti ole aiheuttanut vaikeuksia.

Tarkkojen numeeristen tietojen puuttuessa kyselyn tukee sitä periaatetta, että tukia kohdennettaessa tulisi ottaa huomioon sähkömenojen suuruus suhteessa tuloihin. Pienituloisilla pienemmätkin sähkölaskut voivat aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia. Suurituloisten joukossa vaikeuksia kokeneita on vähän, vaikka tilastojen perusteella sähkölaskut ovat heillä korkeimpia.

³ Kuluttajaliiton kyselyssä lähes 60 prosenttia vastaajista kertoi sähkön hinnan aiheuttavan kotitaloudelle erittäin paljon tai jonkin verran taloudellista ahdinkoa. <https://www.kuluttajaliitto.fi/materiaalit/kuluttajakysely-sahkon-hinnasta-ja-hintakatosta/>

⁴ Ks. esim. Datahuoneen tuore raportti <https://vatt.fi/documents/2956369/148746704/datahuone-raportti-1-2023-sahkon-hinnannousun-ja-sahkotukien-arvioidut-vaikutukset-kotitalouksiin.pdf/b8e6a9dd-f8e5-3f7c-2ded-e9b96c98da64/datahuone-raportti-1-2023-sahkon-hinnannousun-ja-sahkotukien-arvioidut-vaikutukset-kotitalouksiin.pdf?t=1675266657295>